

Annikeris z Kyrény ako zakladateľ Platónovej Akadémie? Komparatívna analýza doxografickej evidencie (Diogenés Laertský, Vit. III. 18 - 20)

František Škvrnda

Škvrnda, F.: Annikeris z Kyrény ako zakladateľ Platónovej Akadémie? Komparatívna analýza doxografickej evidencie (Diogenés Laertský, Vit. III. 18 - 20). In: *Ostium*, roč. 17, 2021, č. 4.

Anniceris the Cyrenaic as founder of Plato's Academy? Comparative analysis of the doxographical evidence (Diogenes Laertius, Vit. III. 18 - 20)

The paper deals with the famous anecdote from Plato's biography in Diogenes Laertius. The introductory part of the study contains a translation of Diogenes' report about Plato's first visit to Sicily and general overview of scholarly opinions about its historical accuracy. We divide Diogenes' account into two thematically independent parts, which are further scrutinized. In the first part, we analyse circumstances that led to Plato's selling into slavery and compare Diogenes' version with other extant versions in the works of various ancient authors. In the second part we focus on relatively unknown hedonistic philosopher Anniceris from Cyrene, who allegedly purchased Plato from slavery and subsequently assisted with the establishment of his school in Academy. Third part of the study presents a *quellensforschung*, tracing the origins and earlier, now lost versions about the story of Plato's slavery and foundation of Academy, which are available only in fragments and second, or third-hand testimonies. The main goal of the paper is to propose a new insight on the question of historicity of Diogenes' account by means of comparative and contextual analysis of extant literary sources and suggest new possible candidates that originally recorded the story in the 5th century BC.

Keywords: Plato, Anniceris of Cyrene, Dionysius the Elder, Slavery, Academy, historicity

Úvod[1]

Napriek mnohým štúdiám o charaktere, fungovaní a dejinách Platónovej Akadémie[2] zostávajú okolnosti jej založenia nejasné a značne kontroverzné. Prakticky jediná staroveká správa, ktorá sa o tomto dôležitom momente v dejinách filozofie zachovala, sa totiž spája so škandalóznym príbehom o tom, ako sicílsky tyran Dionýzios I. predal Platóna počas jeho prvej návštevy Sicílie do otroctva. Príbeh zaznamenáva v najextenzívnejšej podobe text Diogena Laertskeho:[3]

τρὶς δὲ πέπλευκεν εἰς Σικελίαν: πρῶτον μὲν κατὰ θέαν τῆς νήσου καὶ τῶν κρατήρων, ὅτε καὶ Διονύσιος ὁ Ἑρμοκράτους τύραννος ὦν ἠνάγκασεν ὥστε συμμῖξαι αὐτῷ. ὁ δὲ διαλεγόμενος περὶ τυραννίδος καὶ φάσκων ὡς οὐκ ἔστι τὸ τοῦ κρείττου συμφέρον αὐτὸ μόνον, εἰ μὴ καὶ ἀρετῇ διαφέρει, προσέκρουσεν αὐτῷ. ὀργισθεὶς γὰρ „οἱ λόγοι σου,“ φησί, „γεροντιῶσι,“ καὶ ὅς: „σοῦ δὲ γε τυραννιῶσιν.“ ἐντεῦθεν ἀγανακτήσας ὁ τύραννος πρῶτον μὲν ἀνελεῖν ὥρμησεν αὐτόν: εἶτα παρακληθεὶς ὑπὸ Δίωνος καὶ Ἀριστομένους τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησε, παρέδωκε δὲ αὐτὸν Πόλλιδι τῷ Λακεδαιμονίῳ κατὰ καιρὸν διὰ πρεσβείαν ἀφιγμένῳ ὥστε ἀποδόσθαι. κάκεινος ἀγαγὼν αὐτὸν εἰς Αἴγινα ἐπίπρασκεν: ὅτε καὶ Χάρμανδρος Χαρμανδρίδου ἐγράψατο αὐτῷ δίκην θανάτου κατὰ τὸν παρ’ αὐτοῖς τεθέντα νόμον, τὸν πρῶτον ἐπιβάντα Ἀθηναίων τῇ νήσῳ ἄκριτον ἀποθνήσκειν. ἦν δ’ αὐτὸς ὁ θεὸς τὸν νόμον, καθά φησι Φαβωρίνος ἐν Παντοδαπῇ ἱστορίᾳ. εἰπόντος δὲ τινος, ἀλλὰ κατὰ παιδιάν, φιλόσοφον εἶναι τὸν ἐπιβάντα, ἀπέλυσαν. ἔνιοι δὲ φασὶ παραχθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τηρούμενον μηδ’ ὀτιοῦν φθέγγασθαι, ἐτοίμως δὲ ἐκδέξασθαι τὸ συμβαῖνον: οἱ δὲ ἀποκτεῖναι μὲν αὐτὸν οὐ διέγνωσαν, πωλεῖν δὲ ἔκριναν τῷ τρόπῳ τῶν αἰχμαλώτων.

Λυτροῦται δὴ αὐτὸν κατὰ τύχην παρῶν Ἀννίκερις ὁ Κυρηναῖος εἴκοσι μῶν – οἱ δὲ τριάκοντα – καὶ ἀναπέμπει Ἀθήναζε πρὸς τοὺς ἐταίρους. οἱ δ’ εὐθὺς τάργυριον ἐξέπεμψαν: ὅπερ οὐ προσήκατο εἰπὼν μὴ μόνους ἐκείνους ἀξίους εἶναι Πλάτωνος κήδεσθαι. ἔνιοι δὲ καὶ Δίωνα ἀποστεῖλαι φασὶ τὸ ἀργύριον καὶ τὸν μὴ προσέσθαι, ἀλλὰ καὶ κηπίδιον αὐτῷ τὸ ἐν Ἀκαδημείᾳ πρίασθαι.

Diogenov text však zďaleka nepredstavuje jediný exemplár, ktorý popisuje udalosti predchádzajúce založeniu Platónovej filozofickej školy. V korpuse starovekej literatúry nachádzame viac než tucet diel, ktoré tradujú príbeh o tom, ako ho Dionýzios I. predal do otroctva.^[4] V starovekých textoch však existujú výrazné odchýlky v podaní celého príbehu, ktoré komplikujú zrekonštruovať jednotný výklad deja. Okrem toho, Diogenov text je jediný spomedzi všetkých dochovaných textov, ktorý príbeh o tom, ako bol Platón predaný a následne vykúpený z otroctva, rozširuje o pasáž s kúpou záhrady v Akadémii.

Moderní bádatelia sa vzájomne nedokážu zhodnúť na tom, či túto epizódu z Platónovho života možno považovať za dôveryhodnú a historicky hodnovernú správu. Niektorí osobne „veria“,^[5] že príbeh je pravdivý, iní jeho pravdivosť implicitne predpokladajú, ale nijako nezdôvodňujú.^[6] Niektorí príbeh analyzujú do detailov, pričom podrobne dokazujú, že predstavuje historicky hodnoverný popis

„[Platón] sa trikrát plavil na Sicíliu. Prvýkrát preto, aby videl ostrov a krátery. Vtedy ho Hermokratov syn tyran Dionýzios prinútil, aby sa s ním stretol. Rozprával sa s ním o tyranide a zastával názor, že to, čo je prospešné silnejšiemu, nie je samo osebe lepšie, ak onen človek nevyniká cnosťou. Tyran mu nahnevane odpovedal, že «*máš reči ako starec*», na čo mu Platón odvetil «*a ty zas ako tyran*». Po týchto slovách sa tyran nazlostil ešte viac a rozhodol sa, že ho zbaví života: na naliehanie Dióna a Aristomena to však neurobil. Platóna vydal Sparťanovi Pollidovi, ktorý sa tam vtedy náhodou nachádzal ako vyslanec a prikázal mu, nech filozofa predá do otroctva. Pollis ho odviedol na ostrov Aigína a tam ho predal: a Charmandridov syn Charmandros tam podal na Platóna súdnu žalobu a žiadal pre neho trest smrti podľa znenia vtedajšieho zákona, ktorý prikazoval, aby bol bez výnimky usmrtený prvý Athénčan, ktorý vstúpi na ostrov. Favorinos v *Rozmanitej histórii* uvádza, že sám Charmandros bol navrhovateľom tohto zákona. Keď však ktosi zo žartu povedal, že obžalovaný je filozof, tak ho oslobodili. Iní však uvádzajú, že ho predviedli pred zhromaždenie a strážili. Platón im nepovedal ani jedno slovo a len ticho čakal, na čom sa uznesú. Zhromaždenie sa napokon uzhodlo, že ho neusmrtia, ale predajú do otroctva ako vojnového zajatca. K jeho druhom do Athén ho poslal späť Annikeris z Kyrény, ktorý sa tam vtedy náhodou zdržiaval a vykúpil ho za dvadsať – podľa iných za tridsať – mín striebra. Platónovi druhovia mu chceli peniaze ihneď vrátiť, avšak on ich odmietol so slovami, že nie sú predsa jediní, ktorí majú výsadu starať sa o Platóna. Iní však vravia, že striebro mu poslal Dión a ten ho neprijal, ale mu za to kúpil malú záhradu v Akadémii.

udalostí, ktoré nastali niekedy medzi rokmi 388/387 pred Kr. – teda presne v období, kedy malo dôjsť k založeniu Platónovej Akadémie.[7] Na druhej strane existuje skupina skeptickejšie orientovaných odborníkov, podľa ktorých ide buď o „bizarný“, „čudný“ príbeh alebo „legendu“, prípadne upozorňujú na to, že je v ňom „fikcia“ neodlíšiteľná od „faktu“.[8] Tretiu skupinu charakterizuje odmietavý a výrazne skeptický postoj voči celému príbehu, ktorý je údajne len dielom „vynaliezavej fikcie“.[9] Komplikovaná hermeneutická situácia sprevádzajúca celú záležitosť napokon viacerým interpretátorom zatvára ústa a príbeh spomínajú bez toho, že by sa snažili akokoľvek objektívne zhodnotiť jeho historický status.[10]

Z tohto širokého spektra názorov sa pokúsime argumentovať v prospech prvých dvoch skupín odborníkov, ktorí pripúšťajú, že Diogenova správa do určitej miery môže popisovať historické skutočnosti. Ich postoje sa pokúsime odôvodniť novými argumentmi a taktiež novou textovou evidenciou, ktorú obsahujú kritické a málo známe vydania zlomkov Filodémovho spisu *Usporiadanie filozofov* (Σύνταξις τῶν φιλοσόφων). Budeme argumentovať pozdĺž línie, že z textového a chronologického hľadiska neexistujú dostatočne presvedčivé správy alebo akýkoľvek iný typ evidencie, ktorý by jednoznačne preukazoval fiktívnosť celého príbehu – práve naopak, všetka dostupná evidencia podľa nás svedčí v prospech udržateľnosti takého výkladu Diogenovho referátu, ktorý akcentuje jeho historickú plauzibilitu. Vzhľadom na náš hlavný cieľ rozdelíme obsah Diogenovho referátu na dva samostatné významové celky, ktoré budú predmetom detailnejšej analýzy a komparácie: (1) Platónov pobyt u Dionýzia I. a jeho predaj do otroctva na Aigíne a (2) epizóda s Annikerom a založením Akadémie.

1. Platónov pobyt na dvore Dionýzia I. a predaj do otroctva na Aigíne

Naše skúmanie začneme analýzou príčiny Platónovho predaja do otroctva. Diogenova správa uvádza ako príčinu diskusiu medzi filozofom a tyranom na tému „tyranidy“ (περὶ τυραννίδος), ktorá sa však popisuje len veľmi stručne a všeobecne. Platón sa s Dionýziom I. pohádal údajne preto, že za „prospešné“ (συμφέρον) považoval to, čo je v súlade s „cnosťou“ (ἀρετῇ) a nie to, čo je prospešné pre „silnejšieho“ (κρείττονος). Čitateľovi oboznámenému s Platónovou filozofiou musí byť už na prvý pohľad zrejmé, že Dionýzios I. sa tu dostáva do rovnakej argumentačnej pozície ako niektorí sofisti z Platónových dialógov, menovite Pólos a Thrasymachos.[11]

Opis predmetnej diskusie nachádzame detailnejšie spracovaný u Plútarcha, v *Živote Dióna*. Podľa Plútarcha sa na stretnutí diskutovalo všeobecne „o cnosti“ (τὸ ὅλον περὶ ἀρετῆς), najmä však „o statočnosti“ (περὶ ἀνδρείας) a „o spravodlivosti“ (περὶ δικαιοσύνης). Platón sa vyjadril, že tyran je najmenej statočným človekom spomedzi všetkých ľudí a potom prehlásil, že spravodlivý človek žije „blažený“ život (μακάριος βίος) a človek nespravodlivý „úbohý“ život (ἄθλιος βίος).[12] Dionýzios sa na Platóna veľmi nahneval, pretože sa domnieval, že reč o nespravodlivom človeku bola namierená priamo na neho. Spýtal sa ho, prečo došiel na Sicíliu, a keď mu Platón odpovedal, že prišiel hľadať „dobrého muža“ (ἀγαθὸν ἄνδρα), tyran mu ironicky odvetil: „ale pri bohoch, tak ti je snáď už jasné, že si tu takého nenašiel (ἀλλὰ νῆ τοὺς θεοὺς, καὶ φαίνη μῆπω τοιοῦτον εὐρηκῶς)“.[13] Tyran vzápätí tajne prikázal Sparťanovi Pollidovi, aby Platóna dopravil na Aigínu a predal do otroctva. Plútarchova verzia nešpecifikuje, kto a za akých okolností Platóna z otroctva vykúpil, ale prekvapivo obsahuje Dionýziovu obhajobu. Ten na svojom čine nevidel nič zlé a tvrdil, že sa proti Platónovi nijako neprevinil, pretože „ak je spravodlivý, bude rovnako šťastný, aj keď sa stane otrokom (ἀλλ' εὐδαιμονήσειν ὁμοίως, δίκαιον ὄντα, κὰν δοῦλος γένηται)“.[14] Táto Dionýziová rafinovaná odpoveď a kruté správanie pritom veľmi dobre zapadajú do kontextu iných starovekých správ a príbehov o jeho živote.[15]

Plútarchov text omnoho komplexnejšie a z filozofického hľadiska aj fundovanejšie reflektuje diskusiu medzi filozofom a tyranom a umožňuje nám pochopiť čin Dionýzia ako praktickú odpoveď na Platónove teoretické názory o šťastí a spravodlivosti, kedy sú jeho poučky uplatnené v praxi a na ňom samom. Z obsahu a podania celej diskusie je však opäť možné vyčítať konceptuálnu aj

terminologickú závislosť na pasáži z Platónovej *Ústavy*, kde sa rieši otázka blaženosti spravodlivého a nespravodlivého človeka.[\[16\]](#) Komplexnosť a filozofická hĺbka Plútarchovej správy preto ešte nemusia byť aj zárukou jej väčšej historicity.

Tretí a opäť odlišný opis diskusie nachádzame v jednej pasáži Olympiodórovho *Komentára k Platónovmu Alkibiadovi Väčšiemu*. Dionýzios I. sa Platóna postupne pýta štyri otázky, na ktoré dá filozof vždy inú odpoveď, než akú chce tyran počuť. Najprv sa ho pýta, koho filozof považuje za šťastného človeka? (τίνα νομίζεις ἐν ἀνθρώποις εὐδαίμονα εἶναι;). Platón mu odpovedá, že Sókrata. Potom sa ho tyran opýta: „čo považuješ za dielo človeka, ktorý sa venuje politike? (τί νομίζεις ἔργον ἀνδρὸς εἶναι πολιτικοῦ;)“. Platón mu odpovedá, že politik robí občanov lepšími ľuďmi. Ako tretiu mu položil otázku „čo teda? Zdá sa ti, že správne rozsudzovať ľudí je maličkosť? (τὸ οὖν; τὸ ὀρθῶς δικάζειν μικρὸν σοι δοκεῖ;)“. Platón mu odvetil, že je to naozaj nedôležitá vec a posledná, ktorá by nás mala zaujímať, pretože ten, kto správne rozsudzuje, sa podobá krajčírke, ktorá zošívá roztrhané plášte. Dionýzios napokon položil Platónovi poslednú, štvrtú otázku: „A čo tyran, nie je vari statočný? (τὸ τύραννον εἶναι οὐκ ἀνδρεῖον;)“. Na toto mu Platón otvorene odpovedal, že tyran je zo všetkých ľudí najzbabelejší, nakoľko sa obáva aj holičovej britvy. Po tejto výmene otázok a odpovedí Dionýzios Platóna okamžite a potupne (ἀτίμως) vykáže z mesta.[\[17\]](#) Olympiodóros však bližšie nešpecifikuje tento „potupný“ spôsob vykázania, avšak z nasledujúceho odseku sa dozvedáme, že Platóna predal do otroctva až Dionýzios II. počas jeho druhej návštevy na Sicílii.

Napriek tomu, že Olympiodórov výklad príbehu je konfúzny, existuje spôsob, ako ho možno uspokojivo vysvetliť. Olympiodóros totiž v predmetných pasážach cituje zdroj, z ktorého správu prebral – je ním Ailios Aristeidés. Aristeidov text sa nám zachoval a pri jeho čítaní zisťujeme, že ide o štandardnú deklamáciu z obdobia druhej sofistiky. Obsahuje mnoho rečníckych figúr a rôznych digresíí, v ktorých sa stráca jednotná línia výkladu historických udalostí a do popredia sa dostáva skôr snaha skritizovať Platóna za každú cenu. Na niektorých miestach Aristeidés v zápale priamej, adresnej reči k Platónovi nerozlišuje jeho jednotlivé pobyty na Sicílii, ani Dionýza I. od Dionýza II. Z jednej Aristeidovej pasáže vyplýva, že k Platónovmu predaju do otroctva došlo ešte počas jeho prvej návštevy,[\[18\]](#) avšak na iných miestach sa zdá, že k predaju došlo až počas jeho druhej návštevy. Tento Aristeidov obskúrny výklad, ktorý sa nesnaží o historicky koherentný výklad udalostí, môže podľa nás dostatočne objasniť, prečo sa Olympiodóros vo výklade udalostí pomýlil a príbeh o Pollidovi a Annikeridovi situoval až do obdobia druhej Platónovej návštevy v Syrakúzach.

Na druhej strane, Olympiodórove podanie filozofickej diskusie medzi Dionýziom I. a Platónom indikuje, že informácie čerpal tiež iných zdrojov, než z akých vychádzali Diogenés Laertský, Plútarchos a Aristeides. Nakoľko však táto diskusia v Olympiodórovi nadobúda rozmery epického naratívu a nápadne pripomína pasáž z prvej knihy Hérodotových *Dejín*,[\[19\]](#) nemôžeme si byť ani tentoraz istí, či nevychádza z čisto literárnych predlôh.

Priebeh diskusie stručne zaznamenávajú aj autori z 1. storočia pred Kr., Diodóros Sicílsky a Filodémios z Gadar, ktorých texty sú zároveň aj najstaršie dochovanými svedectvami o príbehu. Diodóros len veľmi stručne konštatuje, že Dionýzios I. si spočiatku svojho hosta z Athén veľmi vážil a obdivoval jeho slobodný prejav hodný filozofie (παρρησίαν ἔχοντα ἀξίαν τῆς φιλοσοφίας), avšak neskôr sa mu kvôli „nejakým rečiam“ odcudzil až natolko, že ho predal do otroctva.[\[20\]](#) Diodórov text je natolko stručný, že nie je možné jednoznačne určiť, kam Dionýzios prikázal Platóna odvieť – či na trh s otrokmi v Syrakúzach, alebo na Aigínu. V jeho verzii sa totiž nespomína ani Spartán Pollis, ani ostrov Aigína.[\[21\]](#)

Filodémios v spise *Usporiadanie filozofov* taktiež píše o Platónovom „slobodnom prejave“ (παρρησία), ktorý však spája s prvou otázkou Dionýzia I. Platónovi vo verzii u Olympiodóra: „kto z ľudí je podľa tvojej mienky veľmi šťastný“ (τίς αὐτῶ[ι] δοκ[εῖ] φα[ν]ῆναι εὐδαιμονέστερος). Poškodený Filodémiov text nám však neumožňuje zrekonštruovať priebeh celej diskusie,[\[22\]](#) aj keď na druhej strane trochu

detailnejšie opisuje priebeh jeho predaja na Aigíne a tiež okolnosti sprevádzajúce jeho pobyt v otroctve. Filodémos na rozdiel od Diogena, Plútarcha a Olympiodora nespomína Sparťana Pollida, ale len bližšie neurčených „spartských námorníkov“, ktorí Platóna dopravili na Aigínu.

Z vyššie uvedeného porovnania písomných svedectiev Diogena, Plútarcha, Olympiodóra, Diodóra Sicílskeho a Filodéma je zrejmé, že existovali minimálne dve odlišné tradície, ktoré zaznamenávali priebeh diskusie medzi filozofom a tyranom, ktorá následne viedla k jeho predaju do otroctva. Obidve tradície mohli výrazným spôsobom čerpať z literárnych predlôh, jedna z Platónových dialógov (Diogenés, Plútarchos), druhá z Hérodota (Olympiodóros, Filodémos). Do úvahy však musíme brať aj takú možnosť, že pôvodné zdroje, z ktorých uvedení autori čerpali svoje informácie, detailne netematizovali obsah diskusie, čím mohol vzniknúť voľný priestor pre neskoršie doplnenie bielych miest v príbehu.

Svedectvá vyššie uvedených autorov sú však celkom jednotné v opise udalostí, ktoré nasledovali po diskusii Dionýzia I. a Platóna – Diogenés, Plútarchos a Olympiodóros explicitne uvádzajú, že Platóna odviezol na Aigínu spartský námorník Pollis. Zdá sa preto plauzibilné predpokladať, že prvá časť deja celého príbehu, ktorá opisuje priebeh a obsah filozofickej diskusie, vychádza z literárnych predlôh a nemožno ju preto považovať za opis historického rozhovoru. Druhá časť príbehu, ktorá opisuje, ako Platóna spartský námorník odviezol na Aigínu a predal na miestnom trhu, však môže mať historické pozadie, nakoľko o nej vyššie uvedení autori referujú koherentným a neprotirečivým spôsobom.

2. Annikeris z Kyrény a založenie Akadémie

Omnoho problematickejšia je druhá časť príbehu, v ktorej vystupuje Annikeris z Kyrény. Annikeris bol členom filozofickej sekty kyrenaikov, ktorú v určitom období zreformoval a založil jej novú vetvu, tzv. annikeridovcov, približne v dobe Aristotelovej smrti (322 pred Kr.).^[23] Okrem expozície filozofických postojov annikeridovcov, ktoré uvádza Diogenés Laertský v sekcii životopisu sókratovca Aristippa, vieme o Annikeridovi len veľmi málo. Podľa Aeliána a Pseudo-Lukiana to bol Platónov priateľ, ktorý raz usporiadal pre Platóna v Akadémii veľkolepé preteky s konským záprahom.^[24] Antická tradícia ho poznala tiež ako známeho priateľa Diogena zo Sinópe, ktorému známy kynik adresoval jeden zo svojich listov.^[25] Tieto skromné doxografické a biografické svedectvá dopĺňa ešte jedna hypotéza moderného bádatela o tom, že Annikeris bol údajne predkom slávneho literáta a vplyvného alexandrijského učenca Kallimacha z Kyrény (310 – 240 pred Kr.).^[26] Lexikón *Suidas* napokon uvádza, že Annikeris žil v dobe po Alexandrovi Veľkom.^[27]

Z týchto správ o Annikeridovi je zrejmé, že nemohol založiť svoju sektu až po Aristotelovej smrti a žiť v dobe po Alexandrovi Veľkom a zároveň vykúpiť Platóna z otroctva v roku 387 pred Kr., aj keď na druhej strane existuje už minimálne od čias Aegidia Menagia (17. storočie) interpretačná línia, ktorá predpokladá dvoch Annikeridov v príbuzenskej línii starý otec – vnuk.^[28] Predpoklad, že existovali dvaja Annikeridovia, nemá však žiadnu textovú oporu a zdá sa byť formulovaný *ad hoc* len preto, aby sa ním vysvetlili vyššie uvedené chronologicky nesúmerateľné správy o Annikeridovi v Diogenovi Laertskom. Niektorí autori preto považovali správu o tom, že Platóna vykúpil z otroctva Annikeris z Kyrény, za neskorší a nepôvodný dodatok.^[29]

Diogenés Laertský je okrem toho jediným zo všetkých nám známych antických autorov, ktorý explicitne uvádza, že pozemok v Platónovej Akadémii bol kúpený vďaka Annikeridovi z Kyrény. Annikera v súvislosti s vykúpením Platóna z otroctva na Aigíne uvádza len hrstka autorov: Pseudo-Nonnus, *Suidas*, Olympiodóros, Ailios Aristeidés a Filodémos. Prví traja autori uvádzajú len veľmi stručne, že Annikeris bol Platónovým výkupcom z otroctva. Aristeidés k tomu pridáva, že Annikeris odmietol prevziať od Dióna peňažný dar za svoje dobrodenie, avšak explicitne neuvádza, že by mu za tieto peniaze kúpil pozemok v Akadémii. Znenie textu u Filodéma je v tomto smere nanajvýš problematické: na jednej strane totiž Filodémos píše, že Platóna zakúpil na Aigíne nejaký neznámy a „veľmi chudobný muž“ (ἀνδρὶ λίαν πένητι),^[30] čím *de facto* vylučuje postavu Annikerida z celého

príbehu, na druhej strane však existuje upravené a zrekonštruované vydanie X. stĺpca z toho istého diela, v ktorom čítame, že Platóna „vykúpil a okamžite prepustil Annikeris, nejaký muž z Líbye“ (Α[πο]π[ρα]θεις δ' εὐθὺς ἀπελύθη ὑπ[ὸ] Ἀννικέρι[δος] τινος Λιβυκοῦ [ἀν]δ[ρό]ς).[31]

Situácia je veľmi komplikovaná, pretože ak by sme Diogenovu druhú časť referátu považovali za opis skutočných udalostí, museli by sme pripustiť niekoľko *ad hoc* predpokladov: 1) existovali dvaja Annikeridovia v príbuzenskej línii starý otec – vnuk; 2) Filodémov text skutočne obsahoval správu o tom, že Platóna vykúpil z otroctva Annikeris; 3) správa o založení Akadémie sa nezachovala u žiadneho iného autora nie preto, že by o nej nikto nevedel, ale jednoducho preto, že ju nepovažovali vzhľadom na účely svojich textov za zaujímavú. Je to najmä tento tretí predpoklad, ktorý je problematický, pretože správa o tom, že Platónova Akadémia bola založená vďaka podpore jeho sicílskeho priateľa a kyrénskeho filozofa musela byť pre antických doxografov a biografov veľmi zaujímavou a vďačnou témou. Na druhej strane sme si však vedomí toho, v akom zlom stave sú dochované diela staršej doxografickej tradície, čo platí nielen o Filodémovom texte, ale prakticky o všetkých generáciách doxografov pôsobiacich v rozmedzí 4. – 1. stor. pred Kr. Okrem toho, Diogenés Laertský bol kompilátor a jeho dielo je v skutočnosti súborom citátov a parafráz zo starších autorov,[32] takže je podľa nás nanajvýš nepravdepodobné, aby si poslednú časť príbehu s Annikerom sám vymyslel. Ak chceme skúmať historicitu celého príbehu, musíme sa preto pokúsiť hľadať pôvodné, dnes už nezachované zdroje príbehu a informácií.

3. Hľadanie pôvodného zdroja príbehu

Zo všetkých dochovaných verzí a textov je zrejmé, že príbeh o Platónovom otroctve si žil vlastným životom ešte v období stredoveku.[33] Z byzantského a neskoro-rímskeho obdobia pochádzajú referáty Fotia, správy z lexikónu *Suidas* a pasáže z diel Jána Filopona a Olympiodóra. Ako sme uviedli vyššie, Olympiodóros čerpal svoje informácie od Ailia Aristeida (117 – 181 n. l.), ktorý spadá do rovnakého obdobia tzv. Druhej sofistiky, kedy žili a tvorili aj Diogenés Laertský a Athénaios z Naukratidy (*fl.* prvá polovica 3. stor. n. l.), ako aj o niečo starší Favorinos z Arelaty (cca. 80 – 160 n. l.), ktorého v príbehu cituje Diogenés Laertský. Ako je zrejmé z textov Aristeida a Diogena, v tomto období musela byť správa o tom, že Annikeris odmietol peniaze od Dióna a využil ich na to, aby si zaistil slávne meno, už v širšom obehu a dobre známa. Plútarchos (46 – 119 n. l.) necituje ako zdroj svojich informácií o príbehu žiadneho autora a podobne ani Diodóros Sicílsky. Texty Kornélia Nepa a Filodéma (cca. 110 – 40/25 pred Kr.) sú vôbec najstaršími zachovanými správami o Platónovom predaji do otroctva.

Filodémov vo svojom texte cituje Neantha z Kyziku (cca. 360/350 – po 270 stor. pred Kr.), pričom z jeho citácie je zrejmé, že príbeh musel byť rozšírený už generáciu pred Neanthom: „Neanthés píše, ako Filiskos od nejakého Aigínčana počul, že «Platón dostal toto meno od rodičov kvôli šírke svojho čela» a že «keď prišli nejakí spartskí námorníci a predávali Aténčanov, Platón sa zatajil a takto si ho kúpil nejaký veľmi chudobný muž...“.[34] Neanthés z Kyziku bol peripatetický historik, ktorý na svoju dobu pracoval „empirickými“ a veľmi spoľahlivými metódami: za svojimi zdrojmi vždy cestoval a zbieral ústne podania očitých svedkov, pomocou ktorých korigoval idealistické príbehy zo životov Sókrata, Platóna a snád' aj Antisthena, aby tak vytvoril realistický opis ich charakteru a životných udalostí.[35] Tejto jeho metóde zodpovedá aj explicitná zmienka o Filiskovi z Milétu, ktorého história pozná ako žiaka rečníka Ísokrata z Athén.[36]

Z tejto explicitnej citácie jednoznačne vyplýva, že príbeh o predaji do otroctva poznali už Aristotelovi žiaci minimálne v tej verzii, v ktorej sa Platón ocitne po plavbe so Sparťanmi na Aigíne a na trhu ho predajú nejakému bezvýznamnému občanovi. Ďalej môžeme plauzibilne predpokladať, že prakticky celý Filodémov opis príbehu – aj s diskusiou medzi Dionýziom I. a Platónom – siaha k starším zdrojom, avšak nie nevyhnutne k Neanthovi. Lasserreho rekonštrukcia X. stĺpca Filodémovho textu, v ktorom údajne vystupuje aj Annikeris, predpokladá, že v skutočnosti ide o zlomok z diela

Hermodóra zo Syrakúz *O Platónovi* (Περὶ Πλάτωνος). Hermodóros pritom patril k priamym Platónovým žiakom a bol významným členom starej Akadémie,[\[37\]](#) čo z neho robí v celej záležitosti ešte dôveryhodnejšieho svedka, než akým je Neanthés.

Nepriame doklady o tom, že príbeh o Platónovom predaji do otroctva a následnom Annikerovom vykúpení, však poskytujú aj ďalšie zdroje. Hermann Diels už v roku 1883 upozornil na text Jána Filopona, ktorý Platónove vykúpenie z otroctva spája s enigmatickou narážkou Aristotela vo *Fyzike*: „cudzinec prišiel náhodne, vykúpil väzňa a opäť odišiel“. Eduard Schwartz začiatkom 20. storočia zase dokazoval, že Diodóros Sicílsky prebral svoju verziu príbehu z diela historika Efora (cca. 400 - 320 pred Kr.).[\[38\]](#)

John Dillon zase upozorňuje na Lukianovu satiru *Parazit*, v ktorej sa uvádza ako pôvodca informácií o Platónovej „sicílskej katastrofe“ ďalší Aristotelov žiak, Aristoxenos z Tarentu (cca. 370 - 290 pred Kr.).[\[39\]](#) Alice Riginosová spomína meno ďalšieho autora, hedonistického historika Hegesandra z Delf (žil niekedy v 3. storočí pred Kr.), z ktorého čerpal informácie Athénaios z Naukratidy.[\[40\]](#) K týmto postavám doplníme ešte jednu anekdotu o „šialenom Sókratovi“, v ktorej Diogenés zo Sinópe adresuje Platónovi výčitku, že sa ako „pes vrátil k pánom, ktorí ho predali“, čím jasne naráža na to, že ho na Sicílii predali ako otroka.[\[41\]](#)

Na základe vyššie uvedených skutočností sa nám preto zdá byť nanajvýš pravdepodobné, že príbeh o Platónovom predaji do otroctva musel byť známy minimálne už od polovice 4. storočia pred Kr., teda ešte počas Platónovho života. Spomínať ho mohli nezávisle na sebe až štyria rôzni autori, menovite Eforos, Hermodóros, Aristoxenos a Neanthés, ku ktorým môžeme pridať ešte Aristotela a Diogena zo Sinópe. Nakoľko sa nám u Neantha zachovalo aj meno zdroja, z ktorého svoje informácie čerpal (Filiskos z Milétu), môžeme predpokladať, že táto tradícia nadväzuje na orálnu tradíciu a pracovala so svedectvami priamych svedkov tejto udalosti. V tejto súvislosti by sme však nemali zabúdať na Platónove sťažnosti zo *VII. listu*, v ktorom píše, že počas jeho pobytov na Sicílii neraz usilovali o jeho život, a že tam o ňom dokonca rozšírili nepravdivé reči o jeho smrti.[\[42\]](#)

Záver

Po detailnejšom rozbere anekdoty a hľadani pôvodu jej správy sa tak dostávame až k priamemu aktérovi, ktorý v nej vystupoval a stojíme pred otázkou, či Platón nepísal o svojom predaji do otroctva preto, lebo išlo o citlivú a traumatickú záležitosť, ktorú nechcel verejne spomínať, alebo išlo o jeden z prípadov ohovárania jeho osoby, o ktoré sa postarali jeho anonymní nepriatelia na syrakúzskeho dvore.

S textom Diogena Laertského pred nami vyvstáva spletitý labyrint autorov a diel, ktorými táto správa v priebehu histórie prechádzala a postupne nadobúdala rozmanité formy a výrazy. Otázku, či ju možno *en toto* považovať za historickú, považujeme vzhľadom na vyššie uvedené problémy za principiálne nezodpovedateľnú. Zdá sa byť však nanajvýš pravdepodobné, že si Diogenés anekdotu - vrátane jej druhej časti - nevymyslel, ale ju prebral od staršieho zdroja. Argument, ktorý by odmietal uznať historicitu druhej časti Diogenovho referátu len na základe toho, že u žiadneho z iných autorov ju nenachádzame, preto považujeme za nepresvedčivý a nevhodný typ argumentu *ex silencio*. Vzhľadom na Filodémov odkaz na Neantha, a tiež na Lasserreho rekonštrukciu Hermodórovho textu sa neprikláňame ani k záveru Alice Riginosovej, podľa ktorej mohol byť príbeh pôvodne súčasťou attickej komédie.[\[43\]](#) odkiaľ sa neskôr dostal do štandardných biografických, historických a doxografických diel. Riginosová totiž prehliadla zmienku o Neanthovi vo Filodémovi a taktiež Lasserreho rekonštrukciu, ktoré indikujú, že celý príbeh nepochádza z prostredia attickej komédie, ale zo starého Lykeionu, prípadne zo starej Akadémie. Tieto skutočnosti podľa nás výrazne nakláňajú misku váh v prospech historicity celého príbehu.

Ako to bolo s jednotlivými detailmi, si však nedovolíme dogmaticky a apodikticky určiť a na záver

nám nezostáva nič iné, než skonštatovať, že pokiaľ sa z Filodémovej knižnice nevynorí nová textová evidencia, tak okolnosti okolo založenia Platónovej Akadémie zostanú už navždy v zvláštnej rovine starovekej historiografie, ktorá sa rozprestiera kdesi na pomedzí fikcie a faktov.[\[44\]](#)

Na celom príbehu je preto omnoho dôležitejší a poučný jeho filozofický rozmer. Platóna v ňom ako paradigmatického filozofa definujú predovšetkým dve veci: parrhesiastická činnosť ako neohrozené hovorenie pravdy za každých okolností a schopnosť získavať si prostredníctvom lásky k pravde skutočných priateľov, ktorí nám v ťažkých životných situáciách nezištne pomôžu. V pozadí založenia Akadémie ako centra teoretického vzdelávania tak symbolicky, a možno aj historicky, stoja dve dominanty ľudskej kultúry a civilizácie: nechvejná láska k pravdovravnosti a nezištná priateľská pomoc.

Literatúra

- BOAS, G.: Fact and Legend in the Biography of Plato. In: *The Philosophical Review*, roč. 57, 1948, č. 5, s. 439 – 457.
- BLUCK, R. S.: *Plato's Life and Thought. With Translation of the Seventh Letter*. New York: Routledge & Kegan Paul 1949.
- CAVEN, B.: *Dionysius I. War-Lord of Sicily*. New Heaven/London: Yale University Press 1990.
- CEPKO, J., KALAŠ, A., SUVÁK, V.: *Diogenis Fragmenta/Diogenove zlomky*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave 2016.
- DILLON, J.: *The Heirs of Plato*. Oxford: Clarendon Press 2003.
- DILLON, J.: Aristoxenus' Life of Plato. In: HUFFMAN, C. (ed.): *Aristoxenus of Tarentum. Discussion*. New Brunswick, London: Transaction Publishers 2012, s. 283 – 296.
- KAHRSTEDT, U.: Platons Verkauf in die Sklaverei, *Wurzbürger Jahrbücher für die Altertumswissenschaft*, roč. 2, 1947, č. 2, s. 295 – 300.
- KALLIGAS, P.: Introduction. In: KALLIGAS, P., BALLA, CH., BAZIOTOPOULOU-VALAVANI, E., KARASMANIS, V. (eds.), *Plato's Academy. Its Workings and Its History*. Cambridge: Cambridge University Press 2020, s. 1 – 10.
- KALLIGAS, P., TSOUNA V., HATZIMICHALI, M.: Philodemus' History of the Philosophers. Plato and the Academy (PHerc 1021 and 164). In: KALLIGAS, P., BALLA, CH., BAZIOTOPOULOU-VALAVANI, E., KARASMANIS V. (eds.): *Plato's Academy. Its Workings and Its History*. Cambridge: Cambridge University Press 2020, s. 276 – 383.
- LASSERE, F.: *De Léodamas de Thasos à Phillipe d'Oponthe. Témoignages et Fragments*. Naples: Bibliopolis 1987.
- MEJER, J.: *Diogenes Laertius and His Hellenistic Background*, Weisbaden: Steiner Verlag 1978.
- MOMIGLIANO, A.: *The Development of Greek Biography*. Cambridge: Harvard University Press 1993.
- NAILES, D.: *The People of Plato. A Prosopography of Plato and Other Socratics*. Indianapolis: Hackett Publishing Company 2002.
- PORTER, W. H.: The Sequel to Plato's First Visit to Sicily. *Hermathena*, roč. 61, 1943, s. 46 – 55.
- RIGINOS, A. S.: *Platonica. The Anecdotes Concerning the Life and Writings of Plato*. Leiden: E. J. Brill 1976.
- SCHORN, S.: Aristoxenus' Biographical Method. In: HUFFMAN, C. (ed.): *Aristoxenus of Tarentum. Discussion*. New Brunswick, London: Transaction Publishers 2012, s. 177 – 222.
- SMITH, W.: *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology I*. Boston: Little & Brown 1861.
- THESLEFF, H.: *Platonic Patterns*. Las Vegas, Zurich, Athens: Parmenides Publishing 2009.
- THESLEFF, H.: Plato's Life. In: Press, G. A. (ed.): *Continuum Companion to Plato*. London/New York: Continuum International Publishing Group 2012, s. 8 – 10.
- TSOUNA, V.: *The Epistemology of the Cyrenaic School*. Cambridge: Cambridge University Press 1998.

WILLIAMS, F.: In and out of the Rut: Callimachus fr. 1.25-28 and Anniceris of Cyrene. *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, roč. 110, 1996, s. 40 - 42.

ZELLER, E.: *Plato and the Older Academy*. London: Longmans 1876.

P o z n á m k y

[1] Príspevok vznikol ako súčasť riešenia grantovej úlohy VEGA 1/0094/20 *Aristippos a sokratika*.

[2] Najnovšie pozri kolektívnu monografiu Kalligas, P., Balla, Ch., Baziotopoulou-Valavani, E., Karasmanis, V. (eds.): *Plato's Academy. Its Workings and Its History*. Cambridge: Cambridge University Press 2020.

[3] Diogenés Laertský, *Vit.* III. 18 - 20 (preklad autor).

[4] *Suidas* π 1707. 21-23; Olympiodóros, *In Gorg.* XLI. 8 a *In Alc.* II. 123-124; Ján Filoponos, *In Phys.* 324. 17-23; Pseudo-Nonnus, *Or.* IV. 23; Makrobius, *Sat.* I. 11. 7; Gregor z Nazianzu *Adv. Iul.* I. 72, *Carm.* I. 2. 10 315-318; Lactancius, *Divin. inst.* III. 25. 15-17; Athénaios, *Deipn.* 507b; Aristeides, *Or.* XLVI. 232-234; Aulus Gellius, *Noc. Att.* II. 18. 1-10; Plútarchos, *Dion* 5 a *De tranq. anim.* 471; Seneka, *Ep.* XLVII. 12; Hérakleitos, *Alleg. Hom.* 78; Diodóros Sicílsky, *Bibl.* XV. 7; Kornélius Nepos, *Dion* 2; Filodémos, *PHerc* 1021, col. II. - III., X.

[5] Caven, B.: *Dionysius I. War-Lord of Sicily*. New Heaven/London: Yale University Press 1990, s. 227.

[6] Thesleff, H.: Plato's Life. In: Press, G. A. (ed.): *Continuum Companion to Plato*. London/New York: Continuum International Publishing Group 2012, s. 9; Bluck, R. S.: *Plato's Life and Thought. With Translation of the Seventh Letter*. New York: Routledge & Kegan Paul 1949, s. 29.

[7] Porter, W. H.: The Sequel to Plato's First Visit to Sicily. *Hermathena*, roč. 61, 1943, s. 48. Porter uvádza aj viacero starších bádateľov, ktorí príbeh takisto považovali za historický (G. Grote, T. Gomperz, F. Cornford).

[8] Por. Riginos, A. S.: *Platonica. The Anecdotes Concerning the Life and Writings of Plato*. Leiden: E. J. Brill 1976, s. 86; Dillon, J.: Aristoxenus' Life of Plato. In: Huffman, C. (ed.): *Aristoxenus of Tarentum. Discussion*. New Brunswick/London: Transaction Publishers 2012, s. 287. Riginosová aj Dillon však pripúšťajú skutočnosť, že Platón sa mohol nejakým spôsobom na krátky čas dostať do otroctva.

[9] Kalligas, P.: Introduction. In: Kalligas, P., Balla, Ch., Baziotopoulou-Valavani, E., Karasmanis, V. (eds.), *Plato's Academy*, c. d., s. 4. Do okruhu „legiend“ zaraduje celý príbeh tiež Kahrstedt, U.: Platons Verkauf in die Sklaverei, *Wurzbürger Jahrbücher für die Altertumswissenschaft*, roč. 2, 1947, č. 2, s. 300. Boas, G.: Fact and Legend in the Biography of Plato. *The Philosophical Review*, roč. 57, 1948, č. 5, s. 452 - 457 taktiež neuznáva historicitu príbehu, nakoľko sa domnieva, že celá životopisná tradícia Platóna, ktorá uvádza jeho tri cesty na Sicíliu, je výmyslom neskorších doxografov.

[10] Por. Zeller, E.: *Plato and the Older Academy*. London: Longmans 1876, s. 23-25; Nails, D.: *The People of Plato. A Prosopography of Plato and Other Socratics*. Indianapolis: Hackett Publishing Company 2002, s. 248.

[11] Por. Platón, *Gorg.* 483d5; Platón, *Resp.* 338c2. Thrasymachova definícia spravodlivosti z *Ústavy* sa nápadne podobá Diogenovej formulácii problému: τὸ δίκαιον τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον.

[12] Plútarchos, *Dion* 5. 1.

[13] Plútarchos, *Dion* 5. 2.

[14] Plútarchos, *Dion* 5. 3.

[15] Dionýzios I. bol známy svojou tvrdosťou a vynaliezavou pomstychtivosťou. Medzi starovekými autormi kolovalo niekoľko príbehov, ako zaobchádzal so svojimi dvoranmi a hosťami. Najznámejší je nepochybne príbeh o Damoklovom (Demoklovom) meči (Cicero, *Tusc. Disp.* V. 20 - 21), no uviesť by sme mohli aj príbeh s básnikom Filoxenom (Diodoros Sicílsky, *Bibl.* XV. 6.), s pýthagorovcami Damónom a Pýthiom (Phintiom) (Diodoros Sicílsky, *Bibl.* X. 4; Cicero, *De offic.* III. 45.), alebo s historikom Filistom (Diodóros Sicílsky, *Bibl.* XV. 7. 2 - 4).

[16] Por. Platón, *Resp.* 354a1-9 (ὁ δίκαιος ἀνὴρ...μακάριός τε καὶ εὐδαίμων... δίκαιος ἄρα

εὐδαίμων... ἄδικος ἄθλιος).

[17] Olympiodóros, *In Alc.* II. 94 – 113.

[18] Ailios Aristeidés III. 234. 22 – 23.

[19] Por. diskusiu Kroisa so Solónom (Hérodotos, *Hist.* I. 30 – 31).

[20] Diodóros Sicílsky, *Bibl.* XV. 7. 1. 5 – 7.

[21] Riginos, A. S.: *Platonica*, c. d., s. 89 zo znenia Diodórovho textu odvodzuje, že k predaju malo dôjsť na trhu v Syrakúzach. Diodóros však bližšie nešpecifikuje, na akom mieste k predaju došlo a Riginosovej interpretáciu považujeme za neplauzibilnú.

[22] Filodémos, *PHerc 1021*, col. X. 13 – 16. Filodémov zrekonštruovaný text citujeme podľa najnovšieho kritického vydania Kalligas, P., Tsouna V., Hatzimichali, M.: *Philodemus' History of the Philosophers. Plato and the Academy (PHerc 1021 and 164)*. In: Kalligas, P., Balla, Ch., Baziotopoulou-Valavani, E., Karasmanis V. (eds.): *Plato's Academy*, c. d., s. 276 – 383.

[23] Por. *Suidas* α 2466. 1 – 5; Diogenés Laertský, *Vit.* II. 86, 98; Strabón, *Geog.* XVII. 3. 22.

K hypotéze o dátume založenia sekty pozri bližšie Tsouna, V.: *The Epistemology of the Cyrenaic School*. Cambridge: Cambridge University Press 1998, s. 5 – 6.

[24] A následne si za svoje schopnosti vyslúžil od Platóna kritiku, nakoľko podľa neho „človek, ktorý tak dokonale ovláda také malicherné umenie, nebude mať čas zamestnávať svoju myseľ s tým, čo si skutočne zasluguje pozornosť.“ Por. Aelián, *Var. Hist.* II. 27; Pseudo-Lukianos, *Dem. Enc.* 23.

[25] [Diogenés zo Sinópe], *Ep.* XXVII.

[26] K prácam moderných autorov, z ktorých tento predpoklad vychádza, pozri bližšie Williams, F.: In and out of the Rut: Callimachus fr. 1.25-28 and Anniceris of Cyrene. *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, roč. 110, 1996, s. 40.

[27] *Suidas*, α 2466. 5.

[28] Porter, W. H.: *The Sequel to Plato's First Visit to Sicily*, c. d., s. 51. K Menagiusovi pozri aj Smith, W.: *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology I*. Boston: Little & Brown 1870, s. 180. Predpoklad dvoch totožných mien v príbuzenskej línii (Annikeris st. – Annikeris ml.) bol odvodený *per analogiam* z historicky a textovo dobre doložiteľnej dvojice Aristippos st. – Aristippos ml.

[29] Bluck, R. S.: *Plato's Life and Thought. With Translation of the Seventh Letter*, c. d., s. 29.

[30] Filodémos, *PHerc 1021*, col. III. 4.

[31] Lasserre, F.: *De Léodamas de Thasos à Philippe d'Oponte. Témoignages et Fragments*. Naples: Bibliopolis 1987, str. 217 – 218. Ide o pasáž Filodémos, *PHerc 1021*, col. X. 24 – 25, ktorá je v najnovšej edícii Filodémovho textu od Kalligasa, Tsounovej a Hatzimichaliovej úplne vyňatá.

[32] K Diogenovým metódam kompilácie a citáciám zo starších diel pozri Mejer, J.: *Diogenes Laertius and His Hellenistic Background*, Weisbaden: Steiner Verlag 1978.

[33] Por. Riginos, A. S.: *Platonica*, c. d., s. 90 – 92. Ján zo Salisbury a Ján Tzetzés referujú o príbehu úplne konfúzne a s veľkou dávkou tvorivej fantázie. Ján zo Salisbury nasledoval svätého Hieronýma a Platóna si poplietol s Diogenom zo Sinópe. V diele *Polycraticus* tvrdil, že Platóna predali do otroctva piráti počas jeho cesty do Egypta. Ján Tzetzés v *Históriách* spája niekoľko rôznych testimónií, v ktorých nefiguruje Platón, ale Antifón a Faidón a následne uvádza, že Platón bol predaný do otroctva nie raz, ale hneď trikrát. Na druhej strane, byzantský lexikón *Suidas* referuje o celom príbehu len veľmi stručne, ale zato v súlade s antickými testimóniami.

[34] Filodémos, *PHerc 1021*, col. II. 38 – 40 a col. III. 1 – 5: „Νεάνθης δὲ Φιλ[ί]σκου φησὶν ἀκηκοέναι τ[οῦ] Αἰ[ῖ]γινήτου, διότι «Πλάτ[ω]ν ὑπὸ τῶν προσηκόντ[ω]ν ἐκλήθη διὰ μετώπο[υ] π[λά]τος», καὶ διότι «Σπ[α]ρτιατῶν πλ[ω]ιτῆ[ρ]ων τιῶν ἀφικομένων καὶ πωλοῦντ[ω]ν τοὺς Ἀθηναίους, ἐπράθηθ' Πλάτων ἄδελος ὢν ὅστις ἐστὶν ἀνδρὶ λίαν πέν[ητι].“

[35] K Neanthovej biografickej metóde pozri bližšie Schorn, S.: *Aristoxenus' Biographical Method*. In: Huffman, C. (ed.): *Aristoxenus of Tarentum. Discussion*. New Brunswick, London: Transaction Publishers 2012, s. 205 – 206.

[36] Kalligas, P., Tsouna, V., Hatzimichali, M.: *Philodemus' History*, c. d., s. 295.

[37] Informácie o tomto málo známom, no dôležitom členovi starej Akadémie, zhrňa Dillon, J.: *The*

Heirs of Plato. Oxford: Clarendon Press 2003, s. 198 – 204 (Hermodóros sa s Platónom spoznal pravdepodobne počas jeho poslednej návštevy v Syrakúzach v roku 361 pred Kr.).

[38] K Dielsovej hypotéze pozri bližšie Aristotelés, *Phys.* 199b20 a Ján Filoponos, *In Phys.* 324. 17-23. Dielsove a Schwartzove diela cituje Riginos, A. S.: *Platonica*, c. d., s. 87.

[39] Lukianos, *De Par.* 35 (Lukianos však explicitne nehovorí o predaji do otroctva, ale len o „vyhodení“ Platóna zo Sicílie, ktoré však Dillon interpretuje v zmysle predaja do otroctva. Por. Dillon, J.: *Aristoxenus' Life of Plato*, c. d., s. 285 – 286.

[40] Athénaios, XI. 507b (Athénaios explicitne nehovorí o predaji do otroctva, ale len o „nebezpečenstve, do ktorého sa Platón dostal počas prvej návštevy Sicílie); por. Riginos, A. S.: *Platonica*, c. d., s. 187.

[41] Aelián, *Var. Hist.* XIV 33; Diogenés Laertský, *Vit.* VI. 40. Pôvod anekdoty je nejasný, avšak v minulosti sa viacerí autorov vyslovilo v prospech jej historicity – t. j., že pochádza od samotného Diogena (por. Cepko, J., Kalaš, A., Suvák, V.: *Diogenis Fragmenta/Diogenove zlomky*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave 2016, s. 89 – 91.

[42] Platón, *Ep.VII.* 329c-d. Platóna uvádzame ako autora *VII. listu* napriek všetkým pochybnostiam, ktoré o jeho autenticite vyslovili v minulosti viacerí bádatelia. *VII. list* bol spísaný pravdepodobne v rokoch 354 – 352 pred Kr., teda ešte počas Platónovho života (por. Thesleff, H.: *Platonic Patterns*. Las Vegas, Zurich, Athens: Parmenides Publishing 2009, s. 347.

[43] *Topos* filozofa predaného do otroctva je prítomný aj v životopisnej tradícii Sókrata, Faidóna z Élidy, Diogena zo Sinópe a mnohých ďalších filozofov. Por. Riginos, A.: *Platonica*, c. d., s. 91

[44] Pomáhame si parafrázou Arnalda Momigliana, ktorý toto prirovnanie použil k charakterizácii sókratovskej literatúry (Momigliano, A.: *The Development of Greek Biography*. Cambridge: Harvard University Press 1993, s. 46).

Mgr. František Škvrnda PhD.

Katedra medzinárodných politických vzťahov

Ekonomická univerzita v Bratislave

Dolnozemska cesta 1

85235 Bratislava

e-mail: frantisek.skvrnda2@euba.sk